

*Соціальний проект на тему:
Формування самогенного мислення старшокласників
“Центр професійної орієнтації”*

Зміст

Вступ

1. Мета проекту
2. Актуальність проекту
3. Завдання проекту
4. Бенефіціари
5. Цільова група проекту
6. Заходи у рамках проекту
7. Етапи проекту
8. Термін виконання проекту
9. Кошторис проекту
10. Оплата праці
11. Очікувані результати
12. Механізми виміру успішності проекту

Список використаних джерел

Додатки (методика і технології проекту)

Мета:

Сформувати саногенне мислення старшокласників у виборі майбутньої професії, шляхом проведення заходів щодо реалізації їх можливостей та потенціалу.

Актуальність проекту

Стиль мислення, коли ми сприймаємо та переживаємо події в житті, може впливати на психологічний та фізіологічний стан організму людини, сприяти або навпаки перешкоджати досягненню високих результатів у навчанні, а також роботі. Мислення, що дозволяє позбутися негативних наслідків емоційного стресу, сприяє саморегуляції та усвідомленню людиною різних емоцій - це все основа для розвитку позитивного мислення.

За допомогою саногенного мислення відбувається оздоровлення психіки, зняття внутрішньої напруженості, що сприяє самоактуалізації, самовизначенні і самоздійсненні під час обирання майбутньої професії. Саногенно мисляча людина усвідомлює будову психічних станів, для неї характерним є динамізм, гнучкість, рефлексія мислення, спокійне міркування над своїм станом та вибором професійної сфери.

На сьогодні в Україні досить актуальною є проблема професійного самовизначення. Адже, особливо ніхто не звертає увагу, не деталізує та не здійснює просвітницьку роботу саме у цій галузі. Від чого у старшокласників з'являються деякі сумніви та невпевненість у собі та своїх можливостях. Це може сприяти професійній дезадаптації молодих спеціалістів, яка надалі створить в них ургентну адикцію, незадоволеність своїм вибором, а відтак й швидке професійне вигорання.

Як відомо, сучасна профорієнтаційна робота умовно має внутрішню та зовнішню складові. Внутрішня складова забезпечується психологом або соціальним педагогом, які працюють у загальноосвітніх навчальних закладах. Головним недоліком профорієнтаційної роботи у більшості ЗНЗ є не систематичність, відрив від реалій загальноукраїнського та регіонального ринків праці, незнання особливостей надання освітніх послуг ВНЗ певного

міста або регіону і, в окремих випадках, небажання співпрацювати з ВНЗ, які пропонують свій внесок у проведення такої роботи. На жаль, профорієнтаційна робота, яку проводять психолог або соціальний педагог у школах, обмежена анкетуванням щодо визначення професійної спрямованості абітурієнтів до певного виду діяльності та оголошенням її результатів школярам або їх батькам.

Що стосується зовнішньої складової, то її забезпечують ВНЗ та окремі їх кафедри. Така робота зводиться до проведення днів відкритих дверей на базі ВНЗ, його факультетів і кафедр; рекламних акцій у ЗМІ; інформування школярів щодо можливих напрямів підготовки у певному ВНЗ як на базі загальноосвітніх навчальних закладів, так і на його офіційному сайті. У такому випадку профорієнтаційна робота має переважно рекламний характер і ставить за мету переконати потенціальних абітурієнтів обрати ВНЗ, який рекламується. Недоліком профорієнтаційної роботи, яку проводять ВНЗ, є також неузгодженість заходів самого закладу з окремими його структурними підрозділами, що призводить до перенавантаження шкіл відвідувачами з приводу профорієнтаційної роботи, відривом вчителів і учнів від навчального процесу і, як наслідок, до небажання керівників ЗНЗ співпрацювати з представниками ВНЗ.

Вибір професії сьогодні все міцніше пов'язується з таким поняттям, як «профорієнтація». Саме профорієнтація має ставити знак рівності між життєвими прагненнями молоді й суспільними потребами в трудових ресурсах на ринку праці. Час змінюється і на зміну одним професіям, приходять інші. Тому створення опорного пункту, кабінетів з спеціалістами, які інноваційно підходять до підбору всіх наявних, актуальних, престижних професій, і є вагомим поштовхом до щасливого майбутнього молоді, тобто до квітучої нації.

Ми маємо на меті, впровадити комплекс "Профорієнтатор-UA" розроблено з метою діагностики професійної спрямованості учнів 8-11 класів, а також випускників шкіл, які ще не мають досвіду роботи. Комплекс поєднує аналіз мотиваційної сфери, особистісних якостей та інтелектуальних здібностей

в межах діагностики професійних схильностей. Рекомендації щодо вибору професій надаються в межах кола спеціальностей, що відображають найбільш розповсюджені профілі підготовки сучасного фахівця з вищою або середньою освітою.

Завдання проекту:

1. Сформувати саногенне мислення серед полтавських підлітків, щодо вибору майбутньої бажаної професії, адже вплив професійної дезадаптації молодих спеціалістів може створити в них ургентну адикцію;
2. Залучення спеціалістів, а саме тренерів-організаторів з різних областей України (з різними професіями). Підбір тренерського складу для проведення чотириденного семінару “Вибір професії — це моє майбутнє”. Розробка та друк методичних рекомендацій та роздаткових матеріалів по створенню більшої обізнаності щодо всіх можливих професій;
3. Залучення до роботи Полтавського Обласного молодіжного центру, волонтерів для більш інтенсивної просвітницької роботи;
4. Організація постійно діючого консультативного відділу з метою надання старшокласникам інформаційної, методичної та консультативної допомоги з питань вибору професії, зняття тривожності перед ЗНО та інформаційно-методичної допомоги бажаючим запровадити роботу за методикою “Мотиви вибору професій” з метою пропаганди профорієнтаційної роботи;
5. Створення ярмарки “Місто професій” (м. Полтава) у якій будуть залучені молодіжні організації, та інші представники різноманітних видів діяльності, які допоможуть старшокласникам/абітурієнтам впевнитись у подальшому напрямку їх професійної діяльності;
6. Впровадження комплексу "Профорієнтатор-UA" орієнтований на роботу з підлітками, що розглядають питання про подальше навчання та вибір майбутньої професії.
7. Підведення підсумків проекту. Здійснення оцінки досягнення цілей проекту, створення інформаційно-методичного посібника за результатами проекту.

Бенефіціари:

- Полтавська міська рада
- Полтавська обласна рада
- Всеукраїнський благодійний фонд допомоги та розвитку «Хелп груп»
- БО «Світло надії»
- ПОБФ «Громадське здоров'я»
- Центр дружній до підлітків «Альтаір»
- Полтавський міський центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді

Цільова група проекту:

Безпосередніми користувачами проекту стануть:

Близько 5000 тис. молодих людей, у тому числі: - 20 тренерів-організаторів семінарів - представників громадських організацій, студентів вузів та коледжів; - 30 представників державних установ, що ознайомлять підлітків з наявними видами професій на ярмарку “Місто професій” - 50 представників загальноосвітніх закладів, неурядових організацій, які здійснюють соціальні проекти, спрямовані на вдосконалення професійної діяльності в Україні; - понад 4 тис. підлітків, що будуть залучені до програми профорієнтаційної роботи.

Заходи у рамках проекту:

1. Проведення конкурсного відбору з метою формування складу майбутніх тренерів-організаторів семінару.
  - створення анкети та розповсюдження її серед молодіжних громадських організацій та закладів освіти по областях України, пропаганда профорієнтаційної роботи;
2. Проведення чотириденного семінару “Вибір професії — це моє майбутнє”
3. Проведення ярмарки “Місто професій” з метою обміну досвідом, контактами та висвітлення результатів проекту серед учасників (підтіки 9-11 клас) та запроваджуючими;
4. Впровадження комплексу "Профорієнтатор-UA";
5. Створення на базі ОМЦ консультативного відділу з метою надання інформаційно-методичної допомоги бажаючим ознайомитися з методикою “Мотиви вибору професій ” або запровадити роботу у сфері пропаганди

профорієнтаційної роботи.

Етапи проекту:

№	Тема заняття та форма проведення
1	Підготовчий етап. Домовленість щодо приміщення опорного пункту (кабінету), де буде відбуватися професійна орієнтація серед школярів. Вибір професії на базі індивідуальних можливостей та потенціалу особистості, проведення вправ для розвитку позитивного мислення. Профорієнтаційна гра “Сама-сама”, “Спляче місто”. Вправи “5 кроків”, “Зоряний час”, “Мої життєві і професійні плани”.
2	Етап навчання. Проведення навчального чотириденного семінару “Вибір професії — моє майбутнє”.
3	Етап створення профорієнтаційних/консультаційних пунктів для старшокласників з метою поширення уявлення щодо можливих видів існуючих, перспективних професій. Поширити інформацію щодо можливостей освіти за кордоном. Висвітлити її перспективи та взагалі уявлення учнів щодо навчання в інших країнах. Надати інформаційні матеріали з цього напрямку. Відтак створити умови для саногенного мислення щодо спроможності та реалізації всіх можливостей старшокласників.
4	Етап отримання результатів: створення консультативного відділу на базі Полтавського ОМЦ, з метою надання інформаційно-методичної допомоги бажаючим ознайомитися з методикою “Мотиви вибору професій ” або запровадити роботу у сфері пропаганди профорієнтаційної роботи. Проведення цієї методики та діагностика можливостей підлітків.
5	Поширення інформації. Створення методичної рекомендації, залучення молоді серед міста Полтава на ярмарку “Місто професій”.
6	Надання умов для реалізації комплексу “Профорієнтатор-UA”, обговорення та подальший профконтроль за результатами навчальної діяльності.
7	Етап підведення підсумків: видання інформаційно-методичного посібника за результатами проекту; підведення підсумків проекту; складання звітів про виконання проекту.

Термін виконання проекту: проект планується виконати протягом 6-и місяців від початку отримання фінансування:

Кошторис проекту:

Оплата праці :

№	Яким фахівцям і за що очікується сплатити	К-сть місяців	Загальний фонд оплати праці за проектом	Загальна сума
1.	Соціальний педагог	1 місяць	4500 грн.	
2.	Психолог	1 місяць	4500 грн.	
3.	Профільні волонтери	1 місяць	-	
4.	Тренери	1 місяць	4500 грн .	
Разом :				13 500 грн.

Обладнання:

№	Вид обладнання або	Кількість	Вартість	Загальна сума
---	--------------------	-----------	----------	---------------

	програмного забезпечення			
	Ноутбуки	2	20000 грн.	
	Принтери	1	15000 грн .	
	Програмне забезпечення та ліцензійні програми		5000 грн.	
Разом :				40 000 грн.

Матеріальне забезпечення

№	Назва витратних матеріалів	Кількість	Вартість	Загальна сума
1	Канцприладдя	10	300	
2	Витратні матеріали для утримання офісу		10 000	
3	Поштові витрати	30	15000	
Разом :				25 300 грн .

Відрядження

№	Статті витрат	Кількість осіб	Вартість для однієї особи	Загальна сума за статтею
1	Орієнтовна вартість проїзду за маршрутом	20	100 грн	2000 грн
2	Орієнтовний розрахунок суми добових з урахуванням умов харчування відряджених осіб у пунктах призначення	3	150 грн	350
3	Орієнтовний розрахунок вартості проживання відряджених осіб у пунктах призначення	3	1000 грн	3000 грн
	Інші витрати відряджених осіб під час відряджень	3	2000 грн.	9000 грн
Разом :				14 300 грн

Інші витрати

№	Послуги, за які передбачається сплатити	Кількість постачальників послуг	Вартість Послуги за Одиницю часу або за одиницю	Термін надання послуг або кількість одиниць	Загальна сума За статтею
1	Транспортні послуги, пов'язані із утриманням офісу та загальною реалізацією проекту	2	500/день	3 дні	1500 грн.
2	Оренда офісного приміщення, пов'язаного із загальною реалізацією проекту	2	7400/ місяць	12 місяців	88 800 грн.

3	Оплата комунальних послуг, пов'язаних із загальною реалізацією проекту	2	10 000	12 місяців	22 000 грн.
4	Оплата послуг приватних підприємців з обслуговування учасників семінарів та конференцій (наприклад, перекладачі, модератори, тренери тощо)	5	10 000	12 місяців	22 000 грн.
5	Витрати на транспортне обслуговування учасників семінарів та конференцій	3	5000	3 місяці	15 000 грн
6	Витрати на харчування учасників семінарів та конференцій	3	7000/неділя	місяць	21 000 грн
7	Витрати на оренду приміщень для проведення конференцій або семінарів	3	5000 грн	Місяць	15000 грн
8	Витрати на проживання учасників семінарів та конференцій	3	5000/неділя	Місяць	20 000 грн
9	Витрати на поліграфічні послуги для проведення конференцій або семінарів (тиражування, копіювання, створення банерів тощо)	3	3000 грн .	12 місяців	36 000 грн
10	Оплата послуг провайдера Інтернет, пов'язаних із загальною реалізацією проекту	3	150/місяць	12 місяців	1800 грн
Разом :					279 100 грн

Очікувані результати проекту:

Короткострокові результати

По закінченні проекту:

1. У м. Полтава та у деяких областях України буде ініційовано створення опорних профорієнтаційних пунктів з спеціалістами-тренерами, що займатимуться пропагандою вибору всіх можливих професій
2. Кабінети розроблять свої власні тренінги, квести, семінари, конференції, ярмарки з питань профорієнтаційної роботи та активної суспільної позиції молоді.
3. Під час виступів до роботи пунктів буде залучатися молодь (надаватиме свої ідеї щодо впровадження роботи надалі), волонтери, представники громадських молодіжних організацій, що сприятиме актуалізації проблеми серед молодіжних кіл.
4. Буде створено консультативний відділ, що на волонтерських засадах займатиметься наданням інформаційної, методичної та консультативної допомоги з питань професійної спрямованості та інформаційно-методичної допомоги бажаючим запровадити роботу за методикою “Мотиви вибору професій” з метою пропаганди самовизначеності.
5. Конференція, що буде проведена за результатами проекту, виступи, ярмарки дасть змогу привернути увагу громадськості та державних установ до проблем профорієнтаційної (а точніше неіснуючої профорієнтаційної орієнтації) роботи в Україні.

Довгострокові результати

1. Підвищення рівня поінформованості населення, що зацікавленні у вирішенні даної проблеми, України, а зокрема Полтави у профорієнтаційній діяльності, актуалізація цього питання, активний пошук подальших шляхів розв’язання.
2. Підвищення відповідальності молоді за свій майбутній вибір професії, посилення активності старшокласників у суспільному житті країни та у виборі професії.
3. Покращення становища затребуваності різних видів професій серед

старшокласників на всіх рівнях суспільного життя.

4. Підвищення активності всіх членів суспільства у вирішенні даної проблеми.

Механізм виміру успішності проекту:

Оцінка результатів:

Кількісні показники:

- кількість залучених тренерів;
- кількість залучених спеціалістів-волонтерів;
- учасників ярмарки;
- кількість учасників Конференції;
- загальна кількість розроблених інформаційних матеріалів;
- кількість статей та передач, стосовно діяльності профорієнтаційної роботи у місті Полтава у ЗМІ по закінченню заходів;
- кількість консультацій, наданих спеціальним відділом консультаційного центру з питань професійної освіченості та інформаційно-методичної допомоги бажаючим запровадити роботу за методикою “Мотиви вибору професій” з метою пропаганди запровадження пунктів професійної орієнтації серед старшокласників, задля зняття тривожності, негативних думок щодо опанування та відповідності професії;
- пропагування позитивного мислення щодо необхідності вибору своєї професії, та подальше працевлаштування і роботою в задоволення.

Якісні:

- відповідність програми семінару до вимог та потреб учасників;
- якість організації та проведення семінару;
- якість надання спеціалістами консультаційної допомоги студентам які не визначилися та потребують профорієнтації;
- якість складених програми виступів, з якими будуть працювати з старшокласниками;
- якість організації та проведення Конференції, ярмарки;
- якість розроблених інформаційних матеріалів;
- встановлена взаємовигідна співпраця з представниками молодіжних

організацій, контакти зі ЗМІ;

- якість інформаційно-методичної літератури та консультацій, наданих волонтерським відділом при опорному пункті.

Додаток А
ДИФЕРЕНЦІЙНО-ДІАГНОСТИЧНИЙ ОПИТУВАЛЬНИК Є. КЛИМОВА
(ДДО)

Коментар. Кожна людина народжується з певними здібностями, схильностями до певного виду професійної діяльності. Значення інтересів у житті людини велике: вони спонукають набувати знання, пізнавати світ, допомагають долати труднощі. Все своє життя людина може шукати відповіді на запитання „Хто я?“, „Що мене цікавить найбільше?“. Для того, щоб Ви знайшли відповідь на такі питання, необхідно спочатку з’ясувати коло Ваших професійних інтересів. У цьому Вам допоможе запропонована анкета.

Інструкція. Уявіть собі, що ви маєте можливість обрати одну з двох можливих професій. Якій би Ви надали перевагу?

Вибір. Уважно прочитавши два твердження (а і б), обраний варіант позначте знаком „+“, а інший – знаком „-“.

Карта самооцінки схильностей

Я хотів (ла) би

1 а. Доглядати за тваринами	1 б. Обслуговувати машини, прилади
2 а. Допомогати хворим людям, лікувати.	(спостерігати, регулювати).
3 а. Стежити за якістю виготовлення книжкових ілюстрацій, плакатів.	2 б. Складати таблиці, схеми, програми обчислювальних машин.
4 а. Обробляти матеріали (дерево, тканини, метал, пластмасу)	3 б. Стежити за станом і розвитком рослин.
5 а. Обговорювати науково-популярні книжки, статті.	4 б. Доправляти товари до споживача.
6 а. Вирощувати молодняк (тварин).	5 б. Обговорювати художні твори, п’єси, концерти.
7 а. Копіювати малюнки, зображення або настроювати музичні інструменти.	6 б. Тренувати товаришів (молодших) у виконанні будь-яких дій: трудових, навчальних, спортивних.
8 а. Розшукувати та пояснювати людям необхідні відомості (у довідковому	7 б. Керувати будь-яким вантажним засобом (транспортом або підйомним).

<p>бюро, на екскурсії).</p> <p>9 а. Ремонтувати речі, вироби, одяг, техніку.</p> <p>10 а. Лікувати тварин.</p> <p>11 а. Виводити нові сорти рослин.</p> <p>12 а. Розв'язувати суперечки між людьми, переконувати, заохочувати їх, пояснювати їм незрозуміле.</p> <p>13 а. Спостерігати, вивчати роботу гуртків художньої самодіяльності.</p> <p>14 а. Обслуговувати, налагоджувати медичні прилади.</p> <p>15 а. Складати точні описи, звіти про спостереження.</p> <p>16 а. Робити лабораторні аналізи.</p> <p>17 а. Фарбувати або розмальовувати стіни приміщень, поверхні машин, виробів, пристроїв.</p> <p>18 а. Організовувати культпоходи, екскурсії до театру, музею.</p> <p>19 а. Виготовляти за кресленнями деталі, вироби, машини, одяг.</p> <p>20 а. Боротися з хворобами рослин, шкідниками.</p>	<p>8 б. Оформлювати виставки, вітрини за допомогою художніх засобів або брати участь у підготовці п'єс.</p> <p>9 б. Шукати і виправляти помилки в текстах, таблицях.</p> <p>10 б. Виконувати розрахунки, обчислення.</p> <p>11 б. Проектувати, конструювати нові види промислових виробів.</p> <p>12 б. Розбиратися у схемах, кресленнях, перевіряти, уточнювати.</p> <p>13 б. Спостерігати, вивчати життя мікробів.</p> <p>14 б. Надавати людям медичну допомогу у разі їх травмування.</p> <p>15 б. Описувати та художньо зображувати події, що спостерігалися або виникли в уяві.</p> <p>16 б. Приймати, оглядати хворих, проводити з ними бесіди.</p> <p>17 б. Здійснювати монтаж споруд.</p> <p>18 б. Грати на сцені, брати участь у концертах.</p> <p>19 б. Креслити, копіювати мапи, креслення.</p> <p>20 б. Працювати на клавішних машинах (друкарській, телетайпній).</p>
--	--

Людина - Природа	Людина - Техніка	Людина - Людина	Людина - Знакова система	Людина – Художній образ
1 а	1 б	2 а	2 б	3 а
3 б	4 а	4 б	5 а	5 б
6 а	-	6 б	-	7 а
-	7 б	8 а	-	8 б
-	9 а	-	9 б	-
10 а	-	-	10 б	-
11 а	11 б	12 а	12 б	13 а
13 б	14 а	14 б	15 а	15 б
16 а	-	16 б	-	17 а
-	17 б	18 а	-	18 б
-	19 а	-	19 б	-
20 а	-	-	20 б	-
+				
-				

Інтерпретація результатів. Заповнивши таблицю, підрахуйте суму плюсів та мінусів у кожному стовпчику і запишіть у відповідний рядок („+”, „-”).

Найбільша сума балів (7-8) в одному стовпчику є свідченням ступеня вираженості Ваших нахилів до одного з п’яти типів професій. Якщо у вас не буде переваги певного (одного) типу професії, це є ознакою того, що професійний інтерес ще не сформований. Вам необхідна допомога педагога.

Семінар

Відкриття семінару :

«Професії майбутнього»

Сесія 1 : «Які професії та навички будуть мати попит у майбутньому»

Сесія 2 : «Яким чином технології й надалі змінюватимуть і перекроюватимуть ринок праці»

Сесія 3 : «Які нові функції та нові робочі місця з'являться у найближчому майбутньому?»

Мета семінару :

Надати інформація учасником про різноманітність професій ; які професії престижні та не престижні на ринку праці ;

Які професії з'являються та набирають нових обертів у сучасному світі .

«Професійно важливі якості»

Сесія 1 : «Професійно важливі якості»

Сесія 2 : «Професійно важливі якості. Увага.»

Сесія 3 : «Професійно важливі якості. Пам'ять.»

Сесія 4 : «Здібності людини та вибір професії.» Здійснити консультацію для визначення професійних якостей учасників та їх інтереси та здібності їх та які вимоги висуває до них професія .

«Система професійної освіти »

Сесія 1 : «Види освіти»

Сесія 2 : «Особливості сучасної вищої освіти» Викласти інформацію про види освіти та особливості сучасної вищої освіти та розповісти про реальний стан професій та перспектива здобуття освіти про омріяну майбутню професію

« Планування кар'єри »

Сесія 1 : «Як обрати професія XXI столітті»

Сесія 2 : «Що впливає на вибір професії »

Сесія 3 : « Твоя кар'єра починається сьогодні !» Показати старшокласникам професійні вимоги до спеціалістів у різних галузях та навчити планувати подальшу освіту і кар'єру.

Список використаної літератури :

1. Гончарова Н. О. Основи вибору професії : консультативний тренінг : метод. посіб. [для шк. психол., пед. та школярів] / Н. О. Гончарова ; за ред. В. Ф. Моргуна. – Полтава : АСМІ, 2007. – 48 с.
2. Гончарова Н. О. Основи професійної орієнтації / Н. О. Гончарова ; за ред. В. Ф. Моргуна. – К. : Видав. Дім “Слово”, 2010. – 168 с.
3. Зміст профорієнтаційної роботи зі старшокласниками : метод. рекомендації / авт.-укл. Б. О. Федоришин, О. В. Мельник, Д. О. Закатнов, М. І. Бех. – К. : Ін-т проблем вих. АПН України, 2002. – 80 с.
4. Климов Е. А. Выбор профессии / Е. А. Климов, С. Н. Чистяков. – М., 1988.
5. Клімов Г. І. Професійна орієнтація і методи професійної роботи / Г. І. Клімов. – К., 1995. – 180 с.
6. Козловский О.В. Как правильно выбрать профессию: методики, тесты, рекомендации / О. В. Козловский. – Донецк : ООО ПКФ «БАО», 2006. – 800 с. – С. 25–30
7. Орлов Ю.М. Восхождение к индивидуальности. – М.: Просвещение, 1991.
8. Орлов Ю.М. Оздоровляющее (саногенное) мышление / Составитель А.В. Ребенок. Серия:
9. Орлов Ю. М. Самопознание и самовоспитание характера: Беседы психолога со старшеклассниками: Кн. для учащихся. — М.: Просвещение, 1987
10. Професійне самовизначення старшокласників : метод. посіб. / упоряд. Л. Шелестова. – К. : Вид. дім “Шкільний світ” ; вид. Л. Галіцина, 2006. – 128 с.
11. Пряжникова Е. Ю. Профорієнтація : учеб. пособие [для студ. высш. учеб. заведений] / Е. Ю. Пряжникова, Н. С. Пряжников. – М. : Изд. центр

“Академия”, 2005. – 496 с.